

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการศึกษาของไทยเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง มีหลากหลายรูปแบบให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้อย่างรวดเร็ว การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้โลกกว้างอย่างเท่าเทียมกัน ในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องยกระดับคุณภาพให้ทัดเทียมกัน ในการจัดการศึกษา การศึกษานับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของคนในประเทศที่จะนำพาชาติให้เจริญก้าวหน้า การปรับโครงสร้างทางการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาต้องทำอย่างจริงจัง และจริงจัง ต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางการศึกษา

จากการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 2) จึงกำหนดหลักการพัฒนาการศึกษาทั้งด้านคุณภาพ โอกาส และการมีส่วนร่วม กำหนดกรอบและสาระสำคัญของการศึกษา และการเรียนรู้ สาเหตุที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการ ได้แก่

ประการแรก การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิคริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขต่อต้านการทุจริตการซื้อสิทธิ์ ขายเสียง เป็นบุคคลก้าวหน้าทันโลก มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่สมบูรณ์ ห่างไกลยาเสพติด เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

ประการที่สาม การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ โดยพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

และประการสุดท้าย การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ มีการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 3) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานรองรับกรอบการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองดังกล่าว และหลักการการพัฒนาด้านคุณภาพ โอกาส และการมีส่วนร่วม จึงกำหนดนโยบายโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล เพื่อดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ ในท้องถิ่นชนบทให้มีความพร้อมสามารถให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และเอื้อต่อการจัดปฐมวัยและการศึกษาพิเศษ ตลอดจนเป็นศูนย์รวมหรือเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความเชื่อมั่น ศรัทธาและส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าว นำไปสู่การลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง การสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยโรงเรียนและชุมชนสามารถจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ เพื่อบริการและเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ภาพความสำเร็จของโรงเรียนดีประจำตำบล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 3-4) ได้ตระหนักถึงแนวคิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในสังกัดโดยยึดหลักการพัฒนาคุณภาพโดยกำหนดพื้นที่เป็นฐาน (Area – based development) โดยเฉพาะการพัฒนาโรงเรียนระดับตำบลในท้องถิ่นชนบท สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงพิจารณาการดำเนินโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งในความรับผิดชอบให้เชื่อมโยงและรองรับกับแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล โดยได้ปรับกิจกรรมดำเนินโครงการต่าง ๆ มุ่งตรงไปสู่การพัฒนาโรงเรียนเป้าหมายที่กำหนดให้เป็นโรงเรียนดีระดับตำบล เพื่อพัฒนาให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้งสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียนในตำบล นำไปสู่การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งนับเป็นการเพิ่มโอกาสให้นักเรียนในท้องถิ่นชนบทได้เข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกพื้นที่ของประเทศไทย

นโยบายพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล จัดได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่สามารถสะท้อนหลักการของปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา ด้านโอกาสของนักเรียนในเขตชนบทในการได้เข้าเรียนโรงเรียนคุณภาพ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 13) และมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กในชนบทท้องถิ่น ให้มี

โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน มีการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในท้องถิ่นชนบทให้มีความเพียบพร้อม ที่จะเป็นต้นแบบหรือศูนย์สาธิตการให้บริหารทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการปฏิบัติงานของโรงเรียน ในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในอนาคต โดยโรงเรียนและชุมชน สามารถจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ ในการบริการและเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างค้ำเนื้อและมีประสิทธิภาพ

จากนโยบายโรงเรียนดีประจำตำบลทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนที่มีความสามารถที่จะดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นโรงเรียนดีประจำตำบล โดยพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนดีประจำตำบล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 6) ประกอบกับเป็นโรงเรียนที่สอนระดับประถมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ถึง ม.3) หรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับตำบล โดยมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษา มีปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมและกระตุ้นความต้องการเข้าเรียนของนักเรียน ตลอดจนรองรับนักเรียนด้อยโอกาส เด็กพิการเรียนร่วม ในด้านผู้บริหาร โรงเรียนมีความมุ่งมั่น และมีศักยภาพอย่างสูงในการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ครูและผู้บริหาร โรงเรียนมีความพร้อมในการรองรับการพัฒนา ด้านที่ตั้ง โรงเรียนในพื้นที่เป็นศูนย์กลางระหว่างโรงเรียน และระหว่างชุมชน โดยมีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นเครือข่ายตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อกระตุ้นความต้องการเข้าเรียนของนักเรียน และมีพื้นฐานความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วม อย่างเข้มแข็ง เพื่อพิจารณาคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีในระดับตำบล

ดังนั้น โรงเรียนบ้านป่าลานมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนที่ต้องพัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อมรับการประเมินให้เป็นโรงเรียนดีประจำตำบล และจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามสภาพปัจจุบันและปัญหา บนพื้นฐานบริบทและสภาพแวดล้อมของตนเอง นับว่าเป็นปัญหาและเป็นภาระงานที่ทำทนายสำหรับโรงเรียนบ้านป่าลาน ผู้บริหาร คณะครู ตลอดจนบุคลากรและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องยกระดับ โรงเรียนบ้านป่าลานเป็นโรงเรียนดีประจำตำบลของชุมชนตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้มีคุณสมบัติและเกิดภาพความสำเร็จของโรงเรียนดีประจำตำบลตามที่กำหนด นอกจากจะเป็นภาระงานที่หนัก และทำทนายความเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังทำทนายความเป็นโรงเรียนแห่งการปฏิรูปการเรียนรู้อีกด้วย ซึ่งโรงเรียนจะต้องเตรียมการรองรับการประเมินจากคณะกรรมการศูนย์บริหาร โครงการดีประจำ

ตำบล ในช่วงประมาณต้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 นี้ ซึ่งโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อม ภายใต้อำนาจของงบประมาณ และศักยภาพของโรงเรียน

จากความสำเร็จข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากร ตลอดจนผู้มี ส่วนร่วม ได้เข้าร่วมประชุมชี้แจงในรายละเอียดของ โครงการโรงเรียนดีประจำตำบล จึงได้เกิด ประเด็นคำถาม โรงเรียนบ้านป่าลาน มีความพร้อมจะพัฒนาเพื่อเป็น โรงเรียนดีประจำตำบล หรือไม่ และมีความพร้อมมากเพียงใด มีปัญหาในด้านใดบ้าง ดังนั้นผู้ศึกษาจึง ได้ศึกษาสภาพ ความพร้อมเพื่อเป็น โรงเรียนดีประจำตำบล ของโรงเรียนบ้านป่าลาน อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการประเมิน โรงเรียนดีประจำตำบล ทั้ง 3 ด้านคือ 1) ด้าน โรงเรียนคุณภาพ 2) ด้านการบริหารจัดการ และ 3) ด้านการมีส่วนร่วม เพื่อที่จะได้ทราบถึง ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมรับการประเมิน โรงเรียนดี ประจำตำบล ดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพความพร้อมเพื่อเป็น โรงเรียนดีประจำตำบล ของโรงเรียนบ้านป่าลาน อำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเพื่อเป็น โรงเรียนดีประจำตำบล ของโรงเรียน บ้านป่าลาน อำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการ สถานศึกษา บุคลากรของโรงเรียนบ้านป่าลาน และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบล ห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปีการศึกษา 2554

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพความพร้อมเพื่อเป็น โรงเรียนดีประจำตำบล ของ โรงเรียนบ้านป่าลาน อำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน โดยพิจารณาเป้าหมายและตัวชี้วัดใน โครงการ โรงเรียนดีประจำตำบลไว้ 3 ด้าน คือ (1) ด้านโรงเรียนคุณภาพ (2) ด้านการบริหารจัดการ (3) ด้านการมีส่วนร่วม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้ความหมายของศัพท์บางคำในขอบเขตจำกัด ดังนี้
ความพร้อม หมายถึง การเตรียมการพัฒนาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามเกณฑ์
 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 ด้าน คือ (1) ด้านโรงเรียนคุณภาพ
 (2) ด้านการบริหารจัดการ และ (3) ด้านการมีส่วนร่วม

โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง สถานศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งด้านนักเรียน ด้านครูและ
 บุคลากร และด้านโรงเรียน

การบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการใช้ศักยภาพ และ
 ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้
 อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามาสนับสนุน เสนอแนะ ให้การช่วยเหลือของชุมชน
 และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
 ที่ดียิ่งขึ้น ทั้งที่เป็นความคิดเห็น และการร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

โรงเรียนดีประจำตำบล หมายถึง โรงเรียนในท้องถิ่นชนบท ที่องค์การบริหาร
 ส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคีเครือข่าย ร่วมกันจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม พัฒนาโรงเรียนให้มี
 ความเข้มแข็ง ทั้งด้าน โรงเรียนคุณภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมเป็นที่ยอมรับ
 ของชุมชน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าลาน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติการสอนที่เป็นข้าราชการครูในโรงเรียนบ้านป่าลาน
 อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บุคลากร หมายถึง พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง พนักงานบริการ และเจ้าหน้าที่
 ธุรการ โรงเรียนบ้านป่าลาน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
 ห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อม
 เพื่อเป็นโรงเรียนดีประจำตำบลของโรงเรียนบ้านป่าลาน อำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน ตามเป้าหมาย
 และตัวชี้วัดในโครงการเพื่อเป็นโรงเรียนดีประจำตำบล